

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра менеджменту та адміністрування

ЯЦИК МАРІЯ ІВАНІВНА

УДК 658.155

**ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЗЕРВІВ МАКСИМІЗАЦІЇ ПРИБУТКУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА, НА ПРИКЛАДІ
ФГ "САМОСИЛ"**

Спеціальність 073 – Менеджмент

АВТОРЕФЕРАТ
наукової роботи на здобуття кваліфікації магістра

Тернопіль – 2018

Робота виконана на кафедрі менеджменту та адміністрування факультету економіки та менеджменту Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент
Шведа Наталія Михайлівна,
кафедра менеджменту та адміністрування
факультету економіки та менеджменту
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя

Рецензент:

Кандидат економічних наук, старший викладач
Федишин Ірина Богданівна,
Кафедра управління інноваційною діяльністю
та сферою послуг факультету економіки та
менеджменту Тернопільського національного
технічного університету імені Івана Пулюя

Захист відбудеться «24» грудня 2018 р. о 9⁰⁰ год. на засіданні екзаменаційної комісії у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Прибуток – найважливіша фінансова категорія, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і в кінцевому рахунку свідчить про обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості. Одночасно прибуток впливає на зміцнення комерційного розрахунку, інтенсифікацію виробництва при будь-якій формі власності. Він є не лише джерелом забезпечення внутрішньогосподарських потреб підприємства, а і джерелом формування бюджетних ресурсів держави.

На сьогоднішній день однією з актуальних проблем є розгляд і вивчення чинників, які прямопропорційно впливають на величину прибутку. Фактори, що впливають на прибуток сільськогосподарського підприємства дуже різноманітні, бо сільське господарство є специфічною галуззю то найбільший вплив на його прибуток чинять природні умови. Також до факторів, що впливають на прибуток відносять державне регулювання цін, тарифів, податкових ставок та пільг, демографічна ситуація, ціни на виробничі ресурси, конкуренція, інфляція.

Отже, вищеведене розкриває актуальність обраної теми магістерської роботи, яка має назву «Дослідження резервів максимізації прибутку сільськогосподарського підприємства, на прикладі ФГ «САМОСИЛ».

Метою дипломної магістерської роботи є дослідження теоретичних та практичних засад прибутковості сільськогосподарського підприємства ФГ «САМОСИЛ».

Для досягнення поставленої мети в дипломній магістерській роботі визначено ряд взаємопов'язаних **завдань**, основними з яких є:

- дослідити теоретичні засади прибутку підприємства;
- провести аналіз рівня прибутковості ФГ «САМОСИЛ»;
- розробити проектні пропозиції щодо збільшення прибутковості підприємства за рахунок змін в організаційній структурі;
- розробити проектні пропозиції щодо підвищення прибутковості досліджуваного підприємства за рахунок покращення посівного матеріалу;
- розробити проектні рішення щодо максимізації прибутковості ФГ "САМОСИЛ" за рахунок вирощування і збуту тюльпанів.

Об'єктом дослідження є фермерське господарство "САМОСИЛ".

Предметом дослідження виступає максимізація прибутку сільськогосподарського підприємства.

Методи дослідження. Для вирішення питань розробки шляхів підвищення прибутковості підприємства були використані сучасні методи розрахунку економічної ефективності їх впровадження. У процесі дослідження використано загальнонаукові і

спеціальні методи: системного, факторного та логічного аналізу, порівняння і узагальнення, методи економічного і статистичного аналізу сучасного стану розвитку галузі сільського господарства, конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на ринку.

Джерела дослідження. Питання підвищення прибутковості підприємства є об'єктом глибокого і всебічного вивчення широкого кола як зарубіжних, так і вітчизняних вчених-економістів. Основою досліджень теоретичних аспектів цього поняття виступають праці таких видатних представників світової економічної думки, як Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М., Буряковський В.В., Мочерний С.В., Предборський В.А., Білик В.О., Алексеєнко Л.М., Олексієнко В.М., Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С., Гальчинський А.С., Осовська Г.В., Юшкевич О.О., Ільчук М.М., Іщенко Т.Д., Богачова О.В., Винокуров К.С., Крусь Ю.І., Філімоненков О.С., Біла О.Г., Емельянов А.М., Воронов В.В., Кушлин В.И. та інші. Окрім цього, інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативні документи, інформація державних органів статистики, звітно-статистичні дані ФГ "САМОСИЛ".

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна дипломної магістерської роботи полягає у дослідженні теоретико-методичних засад, розробленні практичних рекомендацій та обґрунтуванні економічного ефекту пропозицій, спрямованих на підвищення прибутковості підприємства.

Практичне значення отриманих результатів полягає у підвищенні прибутковості за рахунок змін в організаційній структурі ФГ "САМОСИЛ", покращення посівного матеріалу підприємства, вирощування та збуту тюльпанів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дипломної магістерської роботи доповідались та отримали позитивну оцінку на науково-практичних конференціях: VII Всеукраїнській науково-практичній конференції пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України М.Г.Чумаченка "Інновації: соціально-економічні та безпекові стратегії розвитку" (м. Тернопіль, 23 березня 2018 року).

Структура й обсяг дипломної магістерської роботи. Дипломна магістерська робота складається зі вступу, восьми розділів, висновків, переліку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи – 150 сторінок комп'ютерного тексту, вона містить 36 таблиць і 36 рисунків, 9 додатків, список використаних джерел із 94 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У вступі розкрита актуальність теми магістерської роботи, встановлено мету та завдання, предмет та об'єкт, методи та інформаційну базу дослідження, а також подано структуру роботи.

У першому розділі «Теоретико-методичні засади процесу формування прибутку підприємства» було розглянуто думки різних науковців стосовно поняття "прибуток" і запропоновано власне бачення цього поняття:

Прибуток – це результат господарської діяльності підприємства, виражений у грошовій формі, що становить суму, яка є різницею між ціною товарів чи послуг та коштами, що були витрачені на виробництво та продаж цих товарів чи послуг.

В даному розділі висвітлено теоретичні засади підвищення прибутковості підприємства, розкрито функції прибутку підприємства, його класифікацію, фактори, що впливають на величину прибутку, методи його планування та джерела максимізації прибутку сільськогосподарського підприємства.

Виявлено, що фактори, що впливають на прибуток сільськогосподарського підприємства поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори впливу на прибуток сільськогосподарського підприємства – це фактори, які не залежать від діяльності підприємства. Внутрішні фактори впливу на прибуток підприємства – це фактори, які безпосередньо залежать від діяльності підприємства.

Встановлено, що основним серед факторів зростання прибутку сільськогосподарського підприємства є зменшення собівартості продукції. Тому можна запропонувати фактори, що впливають на зниження собівартості продукції підприємств аграрної сфери:

- підвищення технологічного рівня виробництва (удосконалення техніки, технології, механізації, автоматизація виробничих процесів, використання нових, більш продуктивних сортів сільськогосподарських культур і порід тварин);
- удосконалення організації виробництва та праці (розвиток спеціалізації виробництва, удосконалення організації праці);
- зміна структури та обсягу продукції (відносне зменшення умовно-постійних витрат, зміна структури виробництва продукції);
- покращення використання природних ресурсів, застосування більш дешевших матеріалів, безвідходні технології виробництва;
- галузеві та інші фактори.

Досліджено, що на підприємствах виробничої сфери, а саме сільськогосподарських підприємствах можуть бути застосовані три методи розрахунку прибутку від реалізації продукції.

Метод прямого розрахунку. Прибуток розраховується за окремими видами продукції, що виробляються і реалізуються.

Розрахунок прибутку на підставі показника витрат на 1 грн. продукції. Це укрупнений метод. Може застосовуватись по підприємству в цілому за розрахунку прибутку від випуску, реалізації всієї продукції.

Економічний (аналітичний) метод. Може використовуватися для розрахунку прибутку від випуску (реалізації) продукції. Він відрізняється від уже розглянутих методів розрахунку прибутку тим, що дає змогу визначити не - тільки загальну суму прибутку, а й вплив на неї зміни окремих чинників.

У другому розділі «Аналізування рівня прибутковості сільськогосподарського підприємства ФГ «САМОСИЛ» проведено загальну характеристику підприємства, досліджено показники виробництва продукції, визначено рівень прибутковості та рентабельності сільськогосподарського підприємства.

Фермерське господарство «САМОСИЛ» створене і діє відповідно до Законів України «Про фермерське господарство», «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», «Про власність», «Про підприємництво», законодавства про землю та інших законодавчих актів України.

Предметом діяльності Господарства є:

- 1) сільськогосподарське виробництво та реалізація товарної продукції і сировини;
- 2) переробка сільськогосподарської продукції як власного виробництва, так і придбаної;
- 3) оптова та роздрібна торгівля товарами власного виробництва і придбаними, комерційна та комісійна торгівля через власний магазин;
- 4) проведення землевпорядних робіт;
- 5) розведення свиней;
- 6) інші види діяльності, які не заборонені чинним законодавством України.

Фермерське господарство «САМОСИЛ»:

- забезпечує використання землі за цільовим призначенням;
- ефективно використовує землю, підвищує її родючість, застосовує природоохоронні технології виробництва, не допускає погіршення екологічного стану в результаті своєї господарської діяльності;
- своєчасно сплачує земельний податок;
- не порушує права власників інших земельних ділянок і землекористувачів, в тому числі орендарів.

ФГ «САМОСИЛ» використовує лінійний тип організаційної структури, що являє собою систему управління, в якій кожний підлеглий має тільки одного керівника і в кожному підрозділі виконується весь комплекс робіт, пов'язаних з його управлінням.

Чисельність персоналу на досліджуваному підприємстві не залишається постійною. Вона безперервно змінюється внаслідок того, що підприємство наймає більшість працівників лише на період обов'язкової обробки землі та збирання урожаю, через те, що в зимовий період, коли не потрібно обробляти землю, велика кількість працівників підприємству не потрібна.

За результатами дослідження показники прибутковості та рентабельності щорічно зростають. Проте для підтримки наявного рівня прибутковості та його покращення підприємству доцільно розширювати ринки збуту, проте основним напрямком діяльності має залишатися збереження позицій на регіональному ринку, а також підтримка високого рівня якості продукції.

У третьому розділі «Пошук шляхів максимізації прибутковості ФГ «САМОСИЛ» було запропоновано ряд заходів, спрямованих на підвищення прибутковості досліджуваного підприємства.

Однією з пропозицій даного проекту, для покращення діяльності господарства, є вдосконалення організаційної структури, а саме - введення посади "маркетолог". Головним завданням маркетолога є визначення місця підприємства на ринку та знаходження шляхів зайняти найбільш вигідну позицію стосовно діючих конкурентів. Підприємство отримає від цього лише позитивні результати: це дасть змогу утримати клієнтів, залучити нових та підвищити лояльність існуючих, а також переорієнтувати клієнтів, які користуються послугами конкурентів.

Для збільшення прибутковості підприємства, майбутній маркетолог повинен:

- здійснювати пошук нових клієнтів;
- здійснювати пошук нових постачальників;
- займатися розміщенням реклами в газетах, журналах, мережі інтернет та ін.

Досліджено, що пшениця є однією з основних зернових, вирощуваних в Україні, і, за даними офіційної статистики, в 2017 році під цією культурою було зайнято 4,5 млн. га, при цьому більше 90% зазначених площ були відведені під озимий сорт. У минулому році аграріям було запропоновано понад 400 сортів озимої пшениці вітчизняної та іноземної селекції. Тому, однією з пропозицій буде закупка ФГ "САМОСИЛ" нового сорту озимої пшениці.

ФГ "САМОСИЛ" вирощує пшеницю сорту "Антонівка"- озима м'яка пшениця інтенсивного типу, універсального використання на різних агрофонах. Сорт виведено Селекційно-генетичним інститутом "Національний центр насіннезнавства та сортовивчення" (м. Одеса).

Запропоновано керівництву ФГ "САМОСИЛ" придбати новий сорт елітної озимої пшениці "Дарунок Поділля" - середньо-стиглий, високоврожайний, безостий, середньорослий сорт західноєвропейського типу. Сорт призначений для вирощування за інтенсивною технологією на всій території України, стійкий до вилягання, забезпечує одержання високих і стабільних врожаїв на високих агрофонах по кращим попередникам.

Для зростання прибутку і рентабельності пропонуємо розширення асортименту за рахунок вирощування тюльпанів.

Неможливо уявити собі проект повністю позбавлений проектних ризиків. Інша справа, що деякі ризики з найбільш характерних для певного типу проектів можна передбачити і вжити заходів для мінімізації збитку у разі їх виникнення. На щастя, більшість ризиків проекту можна передбачати і передбачити заходи але подолання наслідків небажаних подій.

У якості заходів боротьби з визначеними ризиками проекту підвищення прибутковості ФГ "САМОСИЛ" можуть бути використані наступні дії:

- підготовка альтернативних варіантів;
- страхування, одержання гарантій, переклад відповідальності на контрагентів (з неминучим збільшенням витрат);
- варто враховувати й варіант закриття проекту.

За допомогою цих заходів можна запобігти передбаченим ризикам та ліквідувати їх наслідки. Крім передбачених ризиків завжди існують непередбачені. Методом боротьби з непередбаченими ризиками є створення календарних і фінансових резервів.

Згідно проведених розрахунків показників економічної ефективності, можна зробити висновок, що проект підвищення конкурентоспроможності ФГ "САМОСИЛ" є цілком доцільним для впровадження і тому рекомендований для фінансування.

Цей проект допоможе не лише отримати економічний ефект у вигляді приросту прибутку, а й розширити асортимент продукції, тим самим привернувши увагу споживачів до ФГ "САМОСИЛ". Таке рішення сприятиме розширенню ринків збуту та відповідно дасть поштовх до підвищення зайнятої частки на ринку, зміцнить конкурентні переваги.

У четвертому розділі «Спеціальна частина» проведено аналіз основних показників розвитку сільського господарства в Україні.

Досліджено, що за прогнозами фахівців у галузі АПК при вдалому започаткуванні ринку сільськогосподарських угідь слід очікувати зростання показника частки сільського господарства аж до 15-20% в загальній структурі ВВП України. При втіленні цього показника в реальність це забезпечить ріст загального ВВП країни.

Встановлено, що протягом 2000-2016 років спостерігається зростання (+94%) виробленої продукції сільського господарства у розрахунку на одну особу та зростання (+93%) виробленої продукції на 100 га сільськогосподарських угідь, найбільша частка сільськогосподарської продукції виробляється господарствами населення, причому більше виробляється продукції рослинництва.

На даний момент аграрне підприємництво розвивається швидкими темпами, що пов'язано з введенням державної підтримки підприємців та фермерів в АПК. Згідно Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» зазначаються основні засади щодо аграрної політики нашої країни, які трактуються як підтримка основних стратегічних векторів

розвитку, забезпечення фінансування спеціальних фондів у співпраці з міжнародними інститутами, що в свою чергу забезпечить прозорість у використанні всіх асигнувань.

У п'ятому розділі «Обґрунтування економічної ефективності» здійснено економічне обґрунтування підвищення рівня прибутковості ФГ «САМОСИЛ», проведено дослідження економічної доцільності вдосконалення організаційної структури та покращення посівного матеріалу, а також обґрунтовано показники ефективності розширення асортименту за рахунок вирощування тюльпанів.

У шостому розділі «Охорона праці» досліджено основні завдання в галузі охорони праці досліджуваного підприємства, здійснено загальний аналіз стану охорони праці, проведено аналіз пожежної безпеки та розроблено рекомендації з поліпшення умов охорони праці та пожежної безпеки досліджуваного підприємства.

Запропоновано заходи, спрямовані на покращення умов праці співробітників ФГ "САМОСИЛ".

У сьомому розділі «Безпека в надзвичайних ситуаціях» досліджено застосування алгоритму класифікації надзвичайних ситуацій та порядку реагування на них суб'єктами господарювання та організацію фінансування заходів з ліквідації наслідків НС суб'єктами господарювання, відшкодування збитків постраждалим.

Досліджено, що важливим питанням при організації і проведенні заходів щодо ліквідації наслідків НС техногенного і природного характеру є здійснення оцінки їх збитків за балансовою (залишковою) вартістю пошкодженого майна, збитків від втрати життя та здоров'я населення, невиробленої продукції внаслідок припинення виробництва, втрат природно-заповідного фонду і ін. Це необхідно для того, щоб встановити рівень НС та наступного проведення фінансування заходів з ліквідації їх наслідків і виділення необхідних матеріально-технічних ресурсів.

У восьмому розділі «Екологія» досліджено стан забруднення довкілля при роботі фермерських господарств та шляхи екологізації сільського господарства.

Встановлено, що головна екологічна небезпека, що чатує на людство - це збіднення генетичного фонду рослин і тварин. Вона викликана впровадженням монокультур, зведенням тропічних лісів, урбанізацією, будівництвом великих водосховищ та інші. За підрахунком ботаніків до середини ХХІ століття можуть зникнути 250000 видів рослин.

ВИСНОВКИ

Отже, прибуток є вартісним показником вираженим у грошовій формі. На нашу думку, прибуток – це результат господарської діяльності підприємства, виражений у грошовій формі, що становить суму, яка є різницею між ціною товарів чи послуг та коштами, що були витрачені на виробництво та продаж цих товарів чи послуг.

Найбільше видів прибутку визначено у роботі вітчизняних науковців О.А. Криклій і Н.Г. Маслак, вони визначають 33 види прибутку і наводять відповідні класифікаційні ознаки, якими охоплено сфери бухгалтерського обліку, нормативного регулювання, потреби управління.

На промислових підприємствах, зокрема сільськогосподарських, можуть бути застосовані три методи розрахунку прибутку від реалізації продукції, а саме метод прямого розрахунку, розрахунок прибутку на підставі показника витрат на 1 грн. продукції та економічний (аналітичний) метод.

Підприємство, орієнтуючись при виборі рішення на мінімально можливий рівень витрат, як правило, розглядає цю задачу як засіб досягнення загальної мети – максимізації прибутку. Дана мета є головною для будь-якого підприємства, навіть якщо вона не формулюється у вигляді провідного мотиву діяльності.

Фермерське господарство «САМОСИЛ» створене і діє відповідно до Законів України «Про фермерське господарство», «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», «Про власність», «Про підприємництво», законодавства про землю та інших законодавчих актів України.

Проаналізувавши діяльність фермерського господарства «САМОСИЛ», можна зробити певні висновки — собівартість реалізованої продукції збільшилась у 2017 році порівняно з 2015 роком, проте зменшилась порівняно з 2016 роком, в той час, як чистий прибуток щорічно зростає.

У 2017 році показники прибутковості та рентабельності, порівняно з показниками попередніх років, зростають.

Як бачимо ФГ "САМОСИЛ" є фінансово стійким. Коефіцієнт фінансової залежності щорічно зростає протягом 2015-2017рр.

Для того, щоб підвищити прибутковість підприємства, ми запропонували такі заходи:

- 1) Впровадження нової посади – маркетолога, що призведе до вдосконалення організаційної структури;
- 2) Покращення посівного матеріалу;
- 3) Розширення асортименту продукції підприємства за рахунок вирощування тюльпанів.

Для вдосконалення організаційної структури, а саме введення нової посади - маркетолога, підприємство повинно буде затратити кошти в сумі 332053 грн. Якщо б керівник ФГ "САМОСИЛ" впровадив посаду маркетолога та найняв відповідного спеціаліста, то це б принесло йому 67848,42 грн. прибутку у 2018 році.

ФГ "САМОСИЛ" зможе отримати чистий прибуток від реалізації частини озимої пшениці "Дарунок Поділля" в розмірі 1001630 грн. Як бачимо запропонований сорт "Дарунок

Поділля" є набагато кращим за сорт "Антонівка", що вже використовує ФГ "САМОСИЛ" за всіма показниками.

Згідно проведених розрахунків показників економічної ефективності, можна зробити висновок, що проект максимізації прибутку ФГ "САМОСИЛ" є цілком доцільним для впровадження і тому рекомендований для фінансування. Цей проект допоможе не лише отримати економічний ефект у вигляді приросту прибутку, а й розширити асортимент продукції, тим самим привернувши увагу споживачів до ФГ "САМОСИЛ". Таке рішення сприятиме розширенню ринків збуту та відповідно дасть поштовх до підвищення зайнятої частки на ринку, зміцнить конкурентні переваги.

Список опублікованих праць за темою дипломної магістерської роботи:

1. Яцик М.І. Підвищення рівня прибутковості на сільськогосподарських підприємствах за допомогою новітніх технологій / М.І. Яцик, Н.М. Шведа // Інновації: соціально-економічні та безпекові стратегії розвитку: збірник матеріалів Сьомої Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України М.Г.Чумаченка (м. Тернопіль, 23 березня 2018 року) – Тернопіль: ТНТУ, 2018. – С. 81-82.

АНОТАЦІЯ

Яцик М.І. Дослідження резервів максимізації прибутку сільськогосподарського підприємства на прикладі ФГ "САМОСИЛ" [Рукопис]: дипломна робота на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 073 "Менеджмент"/ Марія Іванівна Яцик; ТНТУ. – Тернопіль: [б. в.], 2018. – 150с.

Магістерська робота: 150 с., 36 рис., 36 табл., 9 додатків, 94 літературних джерел.

Об'єктом дослідження є Фермерське господарство "САМОСИЛ"

Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних засад прибутковості сільськогосподарського підприємства ФГ "САМОСИЛ" та розробка проектів підвищення прибутковості підприємства.

Методи дослідження – системного, факторного та логічного аналізу, порівняння і узагальнення, методи економічного і статистичного аналізу сучасного стану розвитку галузі сільського господарства.

Розроблено шляхи максимізації прибутковості ФГ "САМОСИЛ", що включають проекти з введення нової посадки – маркетолог, покращення посівного матеріалу, підвищення прибутковості за рахунок розширення асортименту, а саме вирощування тюльпанів.

Результати проведеного дослідження рекомендовані для впровадження в діяльність ФГ "САМОСИЛ".

Ключові слова: прибуток, прибутковість, рентабельність, конкурентоспроможність, фермерське господарство, сільське господарство, розширення асортименту, ринок.

ABSTRACTS

Yatsyk M. Profit management investigation of the agriculture farm "Samosyl"
[Manuscript]: master's degree in speciality 073"Management" / Mariia Yatsyk; TNTU. - Ternopil [b. in.], 2018. – 150 p.

Diploma work: 150 pages, 36 figures, 36 tables, 9 appendixes, 94 references.

The Object of Investigation – farm "Samosyl".

The Aim of the Paper is to investigate the theoretical and practical aspects of profitability at the agricultural enterprise "Samosyl" and offer the projects to increase enterprise`s profit.

Research methods cover system, factor and logical analysis, comparison and generalization, methods of economic and statistical analysis of modern trends in agriculture sphere, the competitiveness of agricultural produce at the market.

The ways to increase the profitability of the farm "Samosyl" have been developed/ They include the project on introducing a marketer position, improving a sowing, increasing profitability due to assortment expansion, i.e. growing tulips.

Research results are recommended for introduction at the farm "Samosyl".

Key words: income, profitability, cost-effectiveness, competitiveness, farm, agriculture, assortment expansion, market.